

Förskolans lärmiljöer och inre organisation

Diarienummer: 2025:326 BUN

Datum: 2025-10-27
Christian Jerhov
Verksamhetsutvecklare

Innehåll

1.	Inledning	3
1.1.	Förskolans uppdrag	3
2.	Förutsättningar och inre organisation	3
2.1.	Personal och befattningar	3
2.1.1	Förskollärares roll och uppdrag	4
2.1.2	Tid för uppdrag	4
2.1.3	Övriga befattningar och personalkategorier	4
2.1.4	Andel personal med förskollärläggimation	5
2.2.	Förskolans inre organisation	5
2.2.1	Mindre grupper under dagen	5
2.2.2	Personaltäthet	6
2.2.3	Förskollärartäthet	6
3.	Undervisningen	6
3.1.	Kvalitetshjul	7
4.	Lärmiljöerna – ute och inne	7
4.1.1	Verksamhetsåret 2024/2025	7
4.1.2	Framåsyftande arbete	8
5.	Sammanfattande analys	9

1. Inledning

Föreliggande rapport beskriver Alingsås kommuns förskoleverksamhet under läsåret 2024/2025 i form av förutsättningar och inre organisation samt beskrivningar av undervisningens innehåll och genomförande.

Underlaget utgörs av förskolornas verksamhetsuppföljningar (dokumentationen av det systematiska kvalitetsarbetet på enhetsnivå) och nationell statistik.

Ärendet behandlar inte de strukturella aspekterna av förskoleorganisationen avseende antal förskolor, deras storlek eller geografiska placeringar. Resultaten av utbildningen i förskolan, analyser av måluppfyllelse och kvalitet och i förekommande fall förslag på framtidsytande utvecklingsarbete redovisas i huvudmannens verksamhetsuppföljning.

1.1. Förskolans uppdrag

Enligt skollagen (SL 2010:800 8 kap. § 2) ska förskolan stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Vidare ska förskolan främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

I läroplanen (Lpfö 18 reviderad 25) förtydligas uppdraget ytterligare och där framgår, bland mycket annat, att förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande och att den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Undervisningen ska syfta till utveckling och lärande hos barnen och utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant eftersom barns utveckling och lärande sker hela tiden. Läroplanen betonar också att leken är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande i förskolan.

2. Förutsättningar och inre organisation

2.1. Personal och befattningar

För att bedriva undervisning inom förskolan krävs legitimation. I förskolan får det, i undervisningen, utöver förskollärare finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas (SL 2010:800 kap. 2 §§ 13-14).

2.1.1 Förskollärarens roll och uppdrag

Av läroplanen (Lpfö 18 reviderad 2025) framgår att förskolläraren ansvarar för det pedagogiska innehållet i undervisningen och för att det målinriktade arbetet främjar barns utveckling och lärande. Förskollärare har därmed ett särskilt ansvar i utbildningen som arbetslaget genomför gemensamt. Förskollärare ska leda undervisningen och ansvara för att

- omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet,
- planering och genomförande utgår från läroplanen och från det kunnande och de erfarenheter som barnen tidigare har tillägnat sig,
- spontant uppkomna aktiviteter och intressen, vardagliga aktiviteter och rutiner i förskolan blir en del av undervisningen,
- utveckla pedagogiskt innehåll och goda, hälsofrämjande och tillgängliga miljöer som bidrar till utveckling och lärande och som utmanar och stimulerar barnens intresse och nyfikenhet samt håller kvar deras uppmärksamhet, och
- värdera och välja ändamålsenliga arbetssätt och lärverktyg som bidrar till barns utveckling och lärande.

2.1.2 Tid för uppdrag

I samverkan med berörda fackliga organisationer har ett ställningstagande i syfte att möjliggöra reflektion, analys och planering för att ytterligare kunna utveckla förskolans kvalitet tagits fram inför innevarande verksamhetsår.

I det stödmaterial som tagits fram tydliggörs innehållet i arbetslagens reflektions- och planeringstid och hur arbetet med pedagogisk dokumentation förväntas bedrivas utifrån syftet med dokumentationen med utgångspunkt i läroplanen (Lpfö 18 reviderad 2025). I ställningstagandet finns även ett stöd för hur tiden för olika delar av arbetslagets uppdrag, bland annat det som kallas undervisningsanknuten tid, ska planeras och disponeras.

2.1.3 Övriga befattningar och personalkategorier

Barnskötare – Barnskötaren har en pedagogisk utbildning på gymnasienivå eller motsvarande och deltar i arbetslagets gemensamma arbete med barnens utveckling, lärande och omsorg. De genomför delar av undervisningen efter förskollärares planering och kan i övrigt ha olika ansvar beroende på erfarenhet och kompetens inom olika områden.

Förskoleassistent – Befattningen är till för den som saknar barnskötar- eller förskolläraryt- bildning eller annan pedagogisk högskoleutbildning. Förskoleassistenten är en del av förskolornas arbetslag. Fokus ligger främst på det praktiska omsorgsarbetet – men arbetsfördelningen och arbetsuppgifterna i arbetslaget kan variera, beroende på behov och sammansättning av arbetslaget.

På förskolorna finns också en barnhälsa. Förskolans barnhälsoteam (BHT) består av rektor och specialpedagog. En centralt organiserad förskolepsykolog är knuten till barnhälso- teamen, deltar regelbundet på möten och utgör ett stöd i barnhälsans operativa och

strategiska arbete. Barnhälsoteamen arbetar främjande, förbyggande och åtgärdande för alla barns hälsa, lärande och utveckling. I det främjande och förebyggande arbetet ingår att utveckla tillgängliga och inkluderande lärmiljöer som gynnar undervisningen för alla barn. Det åtgärdande arbetet innefattar riktade insatser till de barn som är i behov av mer omfattande stöd, till exempel pedagogisk kartläggning, handlingsplan, samverkan med andra aktörer och handledning till arbetslaget.

Förstelärare – Sedan hösten 2025 finns två centralt placerade förstelärare. Förstelärarna har sin anställning och arbetsplats på en förskola och arbetar 20 procent av en heltidstjänst med att utveckla alla förskolor i barn- och ungdomsförvaltningen i samarbete med och under ledning av utvecklingsledare och rektorer.

Arbete pågår med att utforma en kompetensförsörjningsplan för barn- och ungdomsförvaltningen. I denna ingår att formulera målsättningar för hur fördelningen mellan olika personalkategorier ska vara, och hur detta förhåller sig till de ekonomiska förutsättningarna.

2.1.4 Andel personal med förskollärarlegitimation

	2024	2023	2022	2021	2020
Heltidstjänster i förskolan med förskollärarlegitimation, kommunal regi, andel (%)	57	54	55	52	57
Jämförelse riket	46	44	44	44	44

Som framgår av jämförelsen ovan är andelen legitimerade förskollärare i Alingsås kommuns kommunala förskolor stabilt högre än i riket som helhet. Något som är en viktig kvalitetsfaktor.

2.2. Förskolans inre organisation

2.2.1 Mindre grupper under dagen

Arbetet fortskrider har fortskridit på förskolorna under det gångna året och i den uppföljning som genomförts inom ramen det systematiska kvalitetsarbetet syns att merparten av förskolorna har institutionaliserade sätt att dela upp barnen i mindre grupper under dagen. För de förskolor som ännu inte nått lika långt finns insatser planerade för innevarande verksamhetsår i syfte att nå målet.

2.2.2 Personaltäthet

Personaltätheten redovisas som antal inskrivna barn per årsarbetare, oavsett befattning eller utbildningsbakgrund.

	2024	2023	2022	2021	2020
Inskrivna barn per årsarbetare i förskolan, kommunal regi, antal	5,4	5,1	5,2	5,3	5,5
Jämförelse riket	5,2	5,1	5,1	5,1	5,2

Personaltätheten (mätt som antal barn per årsarbetare) har ökat över tid i Alingsås kommuns kommunala förskolor och var 2024 (15 oktober) på samma nivå som riket som helhet, efter att ha varit något lägre tidigare under mätperioden. 2024 syns en förändrad trend, där personaltätheten minskar i Alingsås kommun, och trots att en liknande utveckling syns även i riket har Alingsås kommun en lägre personaltäthet i riket. Detta kan delvis kopplas samman med den högre andelen förskollärare. När andelen förskollärare är högre blir personaltätheten, vid samma nivå på resurserna, lägre eftersom förskollärare generellt har högre löner.

2.2.3 Förskollärartäthet

Måttet redovisas som antal inskrivna barn per årsarbetare (heltidstjänster) med förskollärarlegitimation.

	2024	2023	2022	2021	2020
Inskrivna barn per årsarbetare med förskollärarlegitimation, kommunal regi, antal	9,5	9,3	9,5	10,1	9,6
Jämförelse riket	11,1	11,5	11,6	11,7	11,8

Den höga andelen anställda med förskollärarlegitimation (se kap. 2.1.3) speglas även i detta mått. Antalet barn per legitimerad förskollärare är lägre i Alingsås kommun än i riket.

3. Undervisningen

Undervisning definieras i skollagens (SL 2010:800) kapitel 1 § 3 som:

[...] processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och

som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden

Som tidigare nämnts ska undervisningen i förskolan utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant och att leken är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande i förskolan.

3.1. Kvalitetshjul

Från och med hösten 2025 ges möjligheter för förskolorna att använda ett så kallat kvalitetshjul som stöd för planering, genomförande och uppföljning av undervisningen och för att synliggöra effekterna av undervisningen, det vill säga barnens progression. Syftet med kvalitetshjulet är att säkerställa att alla barn får möta samtliga läroplanens mål under sin utbildning i förskolan – i riktning mot en likvärdig förskola av hög kvalitet.

Kvalitetshjulet består av ett yttre område, indelat i fyra perioder – lärområden – som visar riktningen för att kunna planera och följa upp undervisningen under läsåret, samt ett inre område som beskriver den grundverksamhet barnen möter i sin utbildning och vardag under hela året.

För att säkerställa ett långsiktigt och systematiskt kvalitetsarbete finns dessutom flera stödstrukturer tillgängliga inom ramen av kvalitetshjulet: planeringsmallar, veckoreflektioner, delanalyser samt stöd kring arbete för att skapa fysiskt tillgänglig lärmiljö.

Ett nytt kartläggningsmaterial kring språk, kommunikation och samspel har arbetats fram i samverkan med rektorer och förskollärare. Materialet är för närvarande under implementering. Dess syfte är att synliggöra både det enskilda barnets och gruppens samspels- och språkutveckling vilka är grundläggande förmågor för barnens fortsatta utbildning och det livslånga lärandet.

4. Lärmiljöerna – ute och inne

I föregående års ärende om förskolans lärmiljöer och inre organisation gjordes bedömningen att arbetet med lärmiljöer utomhus behövde accentueras ytterligare. Med utgångspunkt i denna inriktning har en uppföljning av arbetet med utomhusmiljöerna och planeringen framåt inom området genomförts. Nedanstående sammanfattning är hämtad från samtliga förskolors verksamhetsuppföljningar.

4.1.1 Verksamhetsåret 2024/2025

Under året har förskolorna genomfört insatser för att stärka kvaliteten i utomhusmiljöerna och undervisningen som sker utomhus. Ett mönster som framkommer i rektorernas uppföljningar är att det varit vanligt att förskolorna arbetat med att organisera undervisningen

utomhus genom stationer, olika zoner och tematiska ytor. Flera förskolor har utvecklat bokhörnor som ett led i det språkutvecklande arbetet, platser för skapande aktiviteter samt olika rörelseytor.

Materialinköpen har varit omfattande, rörande allt från naturvetenskapliga redskap och byggmaterial till vattenväggar och odlingslådor. Flera förskolor har satsat på estetiska läroprocesser. Genom att erbjuda material och miljöer som stimulerar barnens skapande, kreativitet, nyfikenhet och uttrycksförmåga – som färger, musik, naturmaterial och bygglekar – har förutsättningar för ett lärande genom estetiska läroprocesser skapats.

Ett aktivt arbete pågår med att skapa strukturer för att personal ska fördela sig i utemiljöerna och kunna vara närvarande och aktiva pedagoger som genomför både planerad och spontan undervisning.

Ett gott exempel är ett team (tre rektorer i samarbete) som bedriver ett långsiktigt pågående utvecklingsarbete, där studiebesök och samverkan med externa aktörer har inspirerat till utveckling. Flera förskolor har i samarbete med vårdnadshavare utvecklat inspirerande fysiska lärmiljöer utomhus. Trygghet och tillgänglighet har förbättrats genom textljussättning, skyltning och anpassningar av utemiljön.

Det framgår samtidigt att förskolorna har kommit olika långt i sitt utvecklingsarbete. Vissa har genomfört omfattande insatser och skapat strukturer för fortsatt utveckling, medan andra mer befinner sig i ett uppstartsskede eller har haft begränsade möjligheter att arbeta aktivt med utemiljön under året.

4.1.2 Framåtsyftande arbete

Inför kommande år planera förskolorna en rad insatser för att ytterligare utveckla de fysiska lärmiljöerna och undervisningen utomhus. Ett tydligt fokusområde är att stärka undervisningen kopplad till fysisk aktivitet, rörelse och hälsa, vilket knyter an till revideringarna av förskolans läroplan. Flera förskolor lyfter behovet av att skapa pulshöjande aktiviteter, särskilt för barn som annars är mer stillasittande. Förvaltningen har sedan augusti 2025 tillgång till två centrala förstelärare som kan bidra till utvecklingsarbetet utifrån verksamheternas behov (se ovan). En så kallad lärgrupp för pedagoger är uppstartad utifrån Skolverkets modell med lärmoduler. Gruppen leds av två lärledare. Arbetet kommer att pågå under längre tid i syfte att många får möjlighet till denna kompetensutveckling.

Strukturella förbättringar är också i fokus i det framåtsyftande arbetet; exempelvis i form av bättre förvaring, tydligare ansvarsfördelning på gården, skyltning, belysning och zonindelning. Många förskolor planerar att utveckla lärstationer för matematik, språk, teknik och hållbar utveckling, ofta med naturmaterial som grund. Dokumentation utomhus lyfts som ett utvecklingsområde, liksom att involvera barnen i utformningen av miljön.

Det finns också insatser planerade som syftar till att höja kvaliteten genom utvecklad organisation – exempelvis genom att återuppta arbetsgrupper, skapa projektgrupper och säkerställa tid för planering. Samtal med förvaltningens lokalsamordnare och lokalstrateg är inplanerade för att möjliggöra större upprustningar och långsiktig utveckling av utemiljöerna.

Samtidigt varierar den framåtsyftande planeringen i omfattning. Några förskolor har ännu inga planerade förändringar, medan andra har omfattande planer med tydlig koppling till läroplanens mål. Det framgår att förskolorna befinner sig i olika faser av arbetet.

För att ge förutsättningar för utvecklade lärmiljöer utomhus lyfts behovet av möjligheter till inköp av pedagogiskt material och utrustning och investeringar i lokalanpassningar och förbättringar av utemiljöer. Ytterligare ett behov är fler översyner och upprustning av gårdar med bristande kvalitet. Andra åtgärder som nämns, som behov för ökad trygghet i det fortsatta arbetet är staket, grindar, avgränsningar vid cykelvägar och gungor samt renovering av trasiga eller farliga lekredskap och ytor.

Det framkommer även ett fortsatt behov av kompetensutveckling och inspiration för att stärka kunskaperna och forskningsanknytningen avseende utomhuspedagogik, rörelse och fysisk aktivitet.

Ett framåtsyftande utvecklingsområde är att arbeta fram en "lägstnivå" i form av en bas för vad som ska erbjudas på varje förskola och tydliga tidsplaner och samverkan med Alingsåshem och lokalsamordnare för det fortsatta arbetet.

5. Sammanfattande analys

Med utgångspunkt i genomförda uppföljningar bedöms det fortsatta utvecklingsarbetet kring förskolans lärmiljöer och inre organisation inriktas mot följande:

Alingsås kommuns förskolor präglas av en hög andel legitimerade förskollärare. Det pågående arbetet med roller och tid för uppdrag i förskolornas inre organisationer bedöms behöva fortsätta tillsammans med fortsatt arbete för att säkra framtida kompetensförsörjning.

Arbetet med implementeringen av kvalitetshjulet och kartläggningsmaterialet fortsätter under året tillsammans med ett ytterligare intensifierat arbete med förskolornas utemiljöer och undervisning utomhus.